ઉર્ફ ઉજળી

ાસાફકા ફસાના હય યેહ એક રજીલકે!
ા મગર લગાયા હય સરપર બખીલકે!

અબદુલ કરીમ

કા

જુતા.

લખનાર.

મે૦ મુનશી

૧ પેસા.

સુરત ભાગાતળાવ રોડ ઉપર આવેલા ધી “ રાંદેર ”
પ્રીન્ટીંગ પ્રેસમાં રતિલાલ દુર્લભદાસે છાપ્યું.

અબ્દુલ કરીમ કા જુતા.

ખુશ્કી વતરી કા હય મદદગાર યેહ જુતા,
રહેતા હય હરેક શાહેરમે ગંમખાર યેહ જુતા.

(નોકરકી ગુસ્તાખીપર આકાકા ખફા હોના,
ઔર નોકરકો જુતે લગાના.)

(જુતોંકી આવાજ) તડ તડ તડા તડ તડ તડ,
તડ તડ તડા તડ તડ તડ.

નોકર—હય, હય, મુવા મએં અબ્બા,
હય, હય, મુવા મએં અબ્બા.

આકા—ખામોશ હો ના ફરજામ! ચુપ હો બદ લુગામ!
રહુદ! નહિ જાનતા માબદઔલતકા ગુસ્સાએ
? શયતાન, બડે બુઢોંકે બીચમે બોલતા હય.
ન એવકુફીકી તરાજુમે તોલાતા હય?

નહિ, મએં હરગીજ ન બોલુંગા
જદા ઝબાન જીન્હાર નહિ ખોલુંગ
ક, તમામ ભેજા પીલપીલા હો ગયા
ોંકી ચોટોંસે હરા હો ગયા.

કરૂંગા મઓદબ રહુંગા મએં,
લામ ન આકા કરૂંગા મએં.

આકા—અચ્છા તો સુન,

ખુશકી વતરીકા હય મદદગાર યેહ જુતા,
રહેતા હય હરેક શહેરમે ગમખાર યેહ જુતા.

નોકર—યાને ?

આકા—યાને કે માને યેહ હુએ કે, હારૂન રશીદકે જમાનેમેં શહેર દમીશકમે અબદુલ કરીમ નામી એક શખ્સ રહેતાથા ચુંકે વોહ નિહાયત તવંગર વ માલદારથા ઇસ લીએ લોગ ઉસકી બહોત આવ ભુગત કરતે થે અચ્છી તરાંહ ઇજ્જત કરતેથે લેકીન કમબખ્તકા દિલ ઇસ કદર તંગ થાકે હર શખ્સ ઉસકી અકકલ મનહુશપર દંગ થા. ઓરતો સબ રહા જુતેકી હકીકત સુનીએ. કે કોઇ દો હજાર પેવન લગે હોગેં હમેશાં પહેને રખતાથા. એક રોજકા જીકર હય કે આપ બાજારમે બરાએ સએર તસરીફ લેગએ, તો રાસ્તેમે ઇનકે દોસ્તને કહા કે યાર તુમતો બડેહી કંજુસ હો જરા જુતેકી હાલત તો દેખીએ કે કીસ કદર શીકીસ્તા હોગયા હય. ફેંકબીદો કમબખ્તકો ! કોઇ નયા જુતા લેલો બાજારસે. યેહ સુનકે મીયાં અબદલ કરીમ સાહબ તો બીગડ ગયે ઓર લગે દે ગાંઇ ગાંઇ મચાને. કે વાહ મીયાં, યેહતો વઅજ દાદકે વકતસે ચલાઆ રહા હય દસ્તીમેભી ઇસને સાથ દીયા હય. ઞ આપ કહેતે હએં કે ફેંકદો ! નહિ.

ખુશકી વતરીકા હય ...
રહેતા હય ...

દોસ્ત બીચારા યેહ હ...
લગા. ઓર ચુપહો અપના

દોસ્તકે ચલે જાને કે બાદ મીયાં અબદુલ કરીમ દીલમે સોચને લગે. કે લવ સબ લોગ કહા કરતે હુએ તો આજ ઈસ પુરાની ન્યામતકો બદલહી ડાલો.

બસ ઈસ ખ્યાલકો દીલમે જમાકે સીધે હમામમે નહાનેકે ઈરાદેસે જા ધમકે. કજાએકાર ઉસરોજ શહેરકે કાઝી સાહબભી પેસ્તરસે હમામમે તસરીફ રખતેથે ઓર હમામકે બહાર કાઝી સાહબકે નયે જુતે પડેથે, મીયાં અબદુલ કરીમકી જો નીગા નયે જુતોંપર પડી તો મુંમે પાની ભરા આયા, ઝટપટ આપ નહાકે કાઝી સાહેબકે નયે જુતે પહેન મકાનકો ચલતે હુવે ઔર અપને પુરાને જુતે વહીં છોડ દીયે. અબ સુનીએ કે જબ કાઝી સાહબ હમામ કર ચુકે તો કયા દેખતે હુએ ખુદકે નએ જુતોં કે અલાવા કઈકે પુરાને જુતે પડે હુએ. જીસકો કરીબદો હજાર પેવદ લગે હુવે થે. કાઝી સાહબ હયરાનવ પરેશાન હોકે કહેને લગે કે યા મજહરૂલ અજાઇબ, યે પુરાની જુતીયાં ઓર નઈ ગાઇબ. યેહ અચંબા દેખ જબ ગઓ રસે જુતીયો પર નજર ડાલી તો ફડક ગયે, ઓર ચીલ્લા કર કહેને લગે અહ્હાં, યેહતો મીયાં અબદુલકરીમકી કીતના પરદાજી હય ઓર કયા મુઝાકા હય નએ અભી કુતવાની મે જાતા હું. ઓર કુટવાલે શહેરકો યેહ કીસ્સા

હું. કાઝી સાહબ ફઓરનસે પેશતર કુટવાલીમે જા

ટવાલે શહેરસે તમામ કીસ્સા કહે સુનાયા

કત સુનકર પહેલે તો બહોત હંસા,

કરીમકો સીપાઇયો કે હાથ બુલવા

કે જુરૂમ મે દો હજાર રૂપે

અદા કરકે બહોત

ઘરકી તરફ રવાના હુવે. રાસ્તે

મે એક પાનીકી નહેર બહેતીથી આપને દીલમે ઇરાદા કીયા કે લાવ ઇનકમબખતોંકો યહાં પાનીમે ફેંક દો, તાકે ઇસ બલાસે નજાત મીલે, યેહ સોચકે આપને ઝટ પાની મે જુતોંકો છોડ દીયા. અબ સુનીયે કે જીસ નહેરમે અબદુલકરીમને જુને ડાલેથે વોહ નહેર હારૂન રશીદકે મહેલકે નીચે સે હોતી હુઇ દરીયામે ગઇથી જીસ વકત અબદુલ કરીમ નહેરમે જુતે ડાલકર મકાનકી તરફ રવાના હુવે ઉસબાદ વોહ જુતે બહેતે બહેને હારૂન રશીદકે મહેલકે નીચે આએ. ઓર પરનાલેકે મુમે ફસ ગએ. ઇતેફાકસે બાદશાહ સલામત ઉસવકત મુહ ધોને બેઠેથે નોકર જો નહેરમે પાની લેને ગયા તો કયા દેખતા હય કે પાની જીસ રાસ્તેસે આતાથા વોહ રાસ્તા બંદ હય કોશીશ કરકે જો દેખા તો માલુમ હુવા કે પરનાલેકે મુંહમે કીસીકે જુતે ફસ ગયે હુએં, ઉધર પાનીકે જો દેર હુઇ તો બાદશાહ સલામતને નોકરકો આવાજદી નોકરને આનકર બાદશાહસે તમામ કીસ્સા બયાન કીયા. બાદશાહકો નિહાયત અજબ હુવા ઓર જુતે મંગવાએ. બાદ કુટવાલે શહેરકો બુલવાકર વોહ જુતે દીખલાએ ઓર ગજબ નાક હોકર કહા કે જલ્દ તલાસ કરો કે અયસા કોન ગુસ્તાખ હય, જીસને ઇસ તરાહકા મે હુદાપન કીયા. કુટવાલે શહેરને જબ જુતોપર નજર ડાલી તો માલુમ હુવા કે યેહ અબદુલ કરીમ સાબહકે મનહુશ જુતે હેં કયાથા ઝટ સીપાઇઓકો ભેજ અબદુલ બુલવાયા ઓર ઇસ હરકતે નાસાયસ્ હજાર રૂપે જુરમાના કીયા.

અબતો મીયાં અબદુલ
આખીર જુરમાના અદા
આતે હુવે ઘરકી તરફ રવાના

ચેહ ઠાનલી કે ઇનકમ્બખ્ત જુતોકો કીસી બેવારસ
જમીનમે દફન કર દો ફીર તો કુછ ધોકા નહિ રહેગા.
બસ ઊસી શખ્કો મકાનમેસે એક કુદાળ ફાવડા લેકર
કુછ દુર એક વેરાન જમીન ખોદને લગે ઔર અપને
જુતોકો ઉસ જમીનમે દબાકર મકાનપર આકર ચુપચુપ
સો રહે. ગરદીશે ઐયામ દેખીએ મીયાં અબદુલ
કરીમકા. એક દુશ્મન થા વોહ કમ્બખ્ત કહીં
ઉસી મઓકેપર ઉસ વકત અબદુલકરીમ
જુતે દફન કર રહેથે કીસીકારે જુરૂરીકે લીયે વહાં આન
નીકલા, ઔર પોશીદા તોરપર ચેહ તમામ કાર રવાઇ
દેખને લગા. જબ અબદુલકરીમ ચલે ગયે તો ચેહ કહેને
લગા કે વાહ અબ દુશ્મની વ બુગઝ નિકાલનેકા ચેહ
મઓકા ઠીક હય ઇતના સોચકે કુતવાલીમે જા પહોંચા.
ઔર કુતવાલસે અરજકી કે સાહેબ આજ અબદુલકરીમ
કંજુસ મનહુસને એક બે ગુન્હા ફકીરકો જો ઇસકે યહાં
ભીક માંગ રહા થા કતલ કર દિયા, ઔર પોશીદા ઉસકો લે
જાકે જંગલમે દફન કર દીયા. ચલીએ મએં આપકો ઉસકી
કબર દીખલાદું. કુતવાલ સીપાઈઓકો લેકર મઓકે વારે
દાદપર પહોંચા ઉધર સીપાહીભી અબદુલકરીમકો પકડ
લેઆએ, જમીન ખોદી ગઇ તો ઉસમેસે જુતે બરઆમદ
...મ કુતવાલને કહા કે બેશક ઇશઃ કમબખ્તને ખુન
...લાશકો કહીં ઔર ઠીકાને રખ્ખી હય ઔર કપડે
દુસરી જગા દબાએ હુએં ઔર જુતે યહાં
...લીયે ઉનકે ઇવજ ઇસકો સુલી ચહડાના
...મ સુનતેહી અબદુલકરીમ કાંપ ઉઠે
કે કુતવાલ સાહબ મએં અપની
મખ્બાજાન હું. આપ મુઝપર
... મેરી જાન બખ્શેં. ચેહ
...અછા તુમ પંદરા હજાર રૂપે દો તો

મુસે જાનસે રીહાઇ દીલવા યે. લાચાર મીયાં અબદુલકરીમને પંદરા હજાર રૂપે દેકર અપની જાન છુડાઈ. ઐાર જુતે લેકર બડબરાતે હુવે રવાને હુવે. દીલમે કહેને લગે કે લાનત હો મુઝપર ઇનકમબખ્ત જુતોંકે સામતમે મેરી તમામ દોલતકા સત્યાનાસ હો ગયા અબ ઇન મુઝી ચોંકો કહાં ફેંકુ. બહેતર હય દરિયાએ નાપાએદારમે જા કર ડાલદું, તાકે મછલીયાં ઇનકો નોશ કર જાવે, ઐાર મુઝે ઈસા બલાસે રહાઇ મીલે. યેહ ખ્યાલ કરકે આપ યાને અબદુલકરીમ સાહેબ લબે દરિયા ગયે બડે ગુસ્સેમેં જુતોંકો દરિઆકી નજર કર દીએ. યાને દરિયામેં ડાલ દીએ ઐાર મકાનપર આકે આરામ ગાહ મેલેહ રહે.

અબ આગે સુનીએ કે જુતે બહેતે બહેતે એક માહિગિરકી જાલમે ફસ ગએ સુબેહકો જબ માહિગીર જાલ નીકાલને આયા તો દેખાકે જાલ બડી વજનદાર હય, માહિગીર બહોત ખુશ હુવા. ઐાર જલ્દી જલ્દી જાલકો ખેંચને લગા જબ જાલ ખેંચ ચુકા તો કયા દેખતા હુએ કે મછલીઓંકી ઇવજમે મીયા અબદુલ કરીમકે પુરાને જુતે હુએ માહીગીર ઇન જુતોંકો દેખકર આગ હો ગયા ઐાર જુતે હાથમે લેકર સીધા અબદુલ કરીમકે મકાનપર ગયા. ઐાર ગુસ્સેમે જોરસે જુતોંકો દરીચેકે અંદર દે મારા. અંદરકા હાલ સુનીયે કે મીયાં અબદુલ કરીમને ઉમદા કીમતી ઈત્તર કોઈ દસહજાર રૂપેકા ખરિદકર શાહ હારૂન રશીદકે નજરાને કે લીયે લે રખ્યા કમબખ્ત જુતે જો ગીરે તો એન ઈતર તમામ ઇત્તરદાન ટુટ ગએ ઐાર મકા હો ગયા, મીયાં અ..દલ કરીમ ને સુનકર એકાએક નીંદમેસે ચોં તમામ મકાન મઓત્તર હો રહી હ

દેખા તો હુવાસ બાખતા હો ગએ તમામ ઇત્રાદ્દાન ટુટ પડેથે, ઔર હુઝુરકે વફાદાર જુતેભી ઇન્તરમે બસે હુવે પડેથે. કલેજા મસોસકે આપ વહીં બેઠ ગએ. મગર દીલમે કહેને લગે કે યેહ જુતે તો મએં દરિયામે ફેંક આયાથા. કમબખ્ત યહાં ક્યસે પહોંચ ગએ. બેશક યેહ ઊનકી લફાદારીકા અદના સુબુત હય કે ઇતને ઇતને કારરવાઇસેભી યેહ કમબખ્ત મેરા પીછા નહિ છોડતે. લાવ અબ ઇન બિચારોંકો યહીં મકાનમેહી રહેને દું. ફીર તો કીસી બલામે ન આવિંગા. યેહ ખ્યાલ કરકે આપને જુતે ઉઠાકર બાલા ખાનેપર જાકર રખ દીએ. ઔર ઇન્તરવગેરા જો મકાનમે ગીર ગયાથા ઉસકો સાફ કરને બએઠે. ઇત્તેફાકસે બાલાખાનેપર જહાં જુતે રખ્ખેથે વહાં દો બિલ્લીએં લડતી લડતી આઇ ઔર જુહિં જુતોંકે કરીબ પોંહોચી તો એક એક જુતા દોનું ઉઠાકર ભાગને લગી. મીયાં અબદુલ કરીમકી જો નીઘા પડી તો લકડી લીએ બિલ્લીઓંકો મારને લગે. બિલ્લી જુતોકો છોડ ભાગને લગી, જુતોને સીધા જમીનકા રૂખ બાંધા, યહાં અબદુલ કરીમકે મકાનકે નીચેસે એક ઔરત પાંચ છે મહિનેકા બચ્ચા ગોદીમે લીએ જા રહીથી. કમબખ્ત જુતે જો ઉપરસે ગીરે તો બચ્ચેકે સરપર આ પડે. બચ્ચેકા સર ટુટ ગયા ...નકી નૌબત આગઇ, અબ કયા હય ઉસકી માને ... મચાયા કે અલઅમાન, વોહ રોરોકે વાવેલા ...ગી રાહગીરોંકાભી હુજુમ હોગયા આખીર યેહ ... મબદુલ કરીમકે જુતોંસેહી ઇસ બીચારી ...બચ્ચેકી જાન ગઇ. ફૌરન કુતવાલકો ...હેબ આયે ઔર અબદુલ કરીમકો ...હજરતપર સાબિત હુવા ઔર ...ગઇ. અબતો મીયાં અબદુલ કરીનકિ ગઇ. હયરાન પરેશાન કુતવાલ સાહેબકે

કદમોપર સર રખને લગે ઔર જાનકી અમાનતલા લગે. કુતવાલને કહા કે તુમ અગર અપની જાન ચહાતે હો તો આઠ હજાર રૂપે બચ્ચોકી મારે ઔર પચાસ હજાર રૂપે જુરમાના દો, અગર યેહ ર. હય તો તુમારી જાન બચ સકતી હય. કહેર દુરવેશ, બ દુરવેશકી તરાંહ લાચાર હુવે ઔર કુલ્લ એ હજાર રૂપે કુતવાલ સાહુબકો દેકે ચલતે હુવે. મગર રેહી રોજ જુતાં કોલેકર આપ સીધે હારૂન રશીદ કે દરબા પહોંચે. ઔર હાથ જોડકર કહેને લગે હુજુર બખુદા મેરા સાફ કીજીએ. આપહુર અમીર ઉમરાવ, અદના વગેરા ઇનસાફ કરતે હુએ, ખુદા હુજુરકો સલામત રખે, યેહુમેં કમબખત જુતાંકા ઇનસાફ કીજીએ. દેખો ઇનકી બદબખ્તી કી બદબોલત મેરી કરીબ એક લાખ રૂપેકી દૌલતકા નુકસાન હુવા, ફીરભીયેહ પાજી મેરા પીછા નહિ છોડતે. હુજુરકાં ઇકબાલ જ્યાદાહો ખુદા લીયે ઇનસે મેરા પીછા છુડાઓ.

હારૂન રશીદને અબ્દુલ કરીમ કો હીમાકત પર બહોત હસકર કહેને લગે કે અબ્દુલ કરીમ તુમ અગર ઇન જુતાંસે અપના પીછા છુડાના ચહાતે હોતો યેહ જુતે યહાં રખો ઔર દશહજાર રૂપે હમારે ખજાનેમે જમા કરદો. : ·
અલ્લાહ ઉમરભર તક યેહ તુમારા નામ નહિ લે હમેશાં કે લીયે તુમસે જુદા હોજાએગેં. યેહ સુનતે કરીમને ખુશીસે દસ હજાર રૂપે બાદશાહત નજ· જુતાકોં હમેશાં કે લીએ આદાત શીમ· તરફ રૂખસ્ત હુવે.

કીસ્સા તમામ હોગયા લે

જુતા પડાહય લાખ

તમામ